

Artikel i Die Zeit våren 2011

Läder är inte bara naturligt

Den traditionella läderproduktionen genererar giftiga ämnen, men det finns andra sätt.

För länge sedan var garverier förbjudna innanför stadsmurarna. Flera moment i lädertillverkningen var extremt motbjudande; vekning, kalkning, pyrning, pickling, garvning, finishing — ingen ville ha detta i sin närhet. Garvarna släppte det stinkande avloppsvattnet rakt ut i floderna.

Idag sker samma sak i stor skala utomlands. Det har inte blivit bättre.

Miljövännen kritiserar läder. Ett problem är kromgarvningen. Med denna tungmetall blir djurhudar konserverade. Krom VI (kromat) som kan uppstå vid denna process klassas som cancerogent och är ett miljögift.

Läderbranschen generellt sett är en bransch med ”hög miljöbelastning” enligt EU. För varje 200-250 kg läder använder tillverkarna 500 kg kemikalier. Garvämnena är tvivelaktiga, men det är också biocider och flyktiga organiska lösningsmedel. Det är många steg från det att en hud blir till slitstarkt läder.

Från EU-håll argumenteras att läderproduktionen måste regleras hårdare då materialet används till många vardagliga produkter. Föroreningarna i skor är höga. Svenska forskare köpte 21 par läderskor av välkända varumärken som Timberland, Bata och Converse och testade dessa i laboratorie. Oavhängigt pris och ursprung, innehöll skorna farliga ämnen. Forskarna fann i märkesskorna såväl giftiga kromater som arsenik, bly, kvicksilver och även giftigt dimetyl — antimögemedel som framkallar eksem och som är förbjudet inom EU sedan maj 2009. Det är uppenbart att förbudet inte kontrolleras på ett adekvat sätt.

”Läder måste bli en kretsloppsprodukt”, säger Christoph Breuninger. Han är läderexpert och hjälper företag att tillverka miljövänligt läder. Han menar att produktionen måste vara så ren att produkten kan återvinnas. Det är en djärv vision, vilken läderindustrin är långt ifrån idag.

Ca 1,8 miljarder m² läder tillverkas årligen i världen enligt FAO — det mesta används av skoindustrin. Mer än hälften av alla hudar återfinns i stövlar, sneakers och tofflor. Läger man till kläder och accessoarer, används över 80 % av världens läder av modebranschen.

Även designmöbler och bilsäten har läder. Av den tyska läderproduktionen används 2/3 i dessa segment. Huvuddelen av läderproduktionen finns i Kina, Italien och i Sydamerika som har mycket nötkreatur. Utöver förorening från skadliga ämnen vid produktion är även djurhållningen ett problem. Nötkreatur slaktas inte för hudens skull. Köttet är betydligt mera värt, vilket även gäller för getter och får. Annat är det för exotiska djur som ormar och krokodiler, som föds upp och dödas för att bli dyra skor. 65 % av allt läder i världen kommer från nötkreatur.

Djurvänner kritiserar lädertillverkningen, som bidrar till allt lukrativare slakt och därmed stordrift av djur. Om ingen köper lädervaror skulle marknaden rasa ihop. Vad vill då veganerna ha, de som varken äter kött eller vill ha läder- och/eller pälsprodukter? Det finns ett vegan-mode, men det är heller inte ekologiskt korrekt; konstläder och plastskor består heller inte av förnybara ämnen. Notera att tester gjorda av Förbundet för konsumentskydd och livsmedelssäkerhet, visar spår av cancerogena ämnen i vegan-skor.

Ekologiska tillverkare använder olivblad i garvningen

Avståndstagandet mot konsumtion behöver inte vara extremt. Ansvarstagande designers satsar på vegetabiliskt garvat läder. Garvämnena är biologiskt nedbrytbara till skillnad mot krom. Helst satsar vegetabilgarvaren på frukter och bark då de inte vill exploatera naturen.

Sedan en kort tillbaka erbjuder det tyska företaget Rooters ett läder som garvats med rabarberötter. Rabarber växer på hemmaplan. Överdelen av plantan kan användas till ekologiskt putsmedel. Resterande kan utan betänkligheter komposteras. Men garvning med växter är dyr och tar tid. Något som den tyska bilindustrin inte tar avstånd från. Audi sätter sedan lång tid vegetabilläder i sina lyxmodeller. Också diverse väsk- och skottillverkare använder det emellanåt. Man anger detta på etiketterna.

Den senaste trenden inom garvning är; Allt från oliver. Det tyska biotech-företaget N-Zyme, som forskar för livsmedelsindustrin, fick av en slump organiskt avfall med potential. Olivskörden går våldsamt till och mängder av blad rivs ner. I varje blad finns ett ämne som kan användas i garvningen. I år kommer den första produkten ut på marknaden. ”All utveckling som bidrar till mindre kemikalieförbrukning hjälper läderindustrin”, säger N-Zyme-chefen Stefan Marx. Det finns ett mycket stort utrymme för ekologiska produkter i läderindustrin.

Bioläder, som förtjänar sitt namn, ska tillverkas av hudar från korrekt uppfödda djur. Möjligen kommer det någon gång att finnas ett certifikat/godkännande för bra läder. Ett steg i rätt riktning är det nya Blau Engel för textilier och skor. Även om konsumenten knappast ser etiketten, förklarar Susanne Heutling på Miljöförbundet, påverkar skottillverkaren sina leverantörer att också tillverka enligt Engel-standard. Den som ser logotypen på skor kan med sina fötter visa att man väljer att värna miljön.